

Nema li se žena ponositi svojom zadaćom? Hedviga Dohm¹⁹ berlinska zastupnica emancipacije, odgovara u svom spisu „Znanstvena emancipacija žene“: da nema. Po takovu shvaćanju žena je njojzi „bolestni exsudat božji“. Timi riečmi označila je ona naročito baš shvaćanje plemenita kulturna historika, Franceza Micheleta — Micheleta, koji no se svom dušom zauzeo za biedno ženstvo²⁰. To je prosta nezahvalnost.

U spomenutom spisu, kojim polemizuje proti učenjaku Bischofu, protivniku lječničke naobrazbe ženâ, veli medj ostalim: „Žena neka sve uči, pošto ona po svoj prilici imade drugačiji duševni organizam od muža, te će stoga — kako se predvidjeti može — nove oblike spoznajne i nove pravce mišljenja podati znanostim“. Hipoteza ovih ne bi se jamačno nikoja fiziologija danas usudila postaviti. „Lječništvo pako — nastavlja Dohmica — imade žena učiti u interesu morala“. To je problematična tvrdnja. Sekcija ljudskih tjelesa biti će jamačno prije na uštrb nego li u prilog moralu, koji no ipak počiva na čuvstvu.

Na drugom mjestu jednom veli: „Je li kućanstvo i zbilja prirodna zadaća žene — ona još podvaja! — to nikoja zemaljska moć ne će u nje taj naravni nagon uništiti moći. Revolucionarna žaba, koja iz bare zavičajne rado izlazi držeć eksistenciju ptice idejalom slobode, ne može dugo obastati na kopnu, već se skoro mora vratiti u rodni kal“. Uvredljivije prispodobe nije Dohmica ni odabrati mogla. Ako je takva teorija znanstvene emancipacije, onda si možemo pomišljati, kakva da bude praksa.

Kao što je socijalno pitanje našlo svojih zagovornika, tako ih je našlo i pitanje žensko — pa za čudo i u nekih učenjaka. Tako Robert Mohl govoreć ob emancipaciji veli: „Radi se prije svega o tom, da se živi... Ako dakle alternativa glasi: biedna propast ili prostitucija — onda puki obziri na finije običaje i navade moraju uginuti, da se izbjezne strašan izbor“.²¹